

Букви

На Київщині правоохоронці спіймали підлітків, які заради лайків у TikTok крадуть продукти. Інцидент стався на території Боярської громади. Молодь знімала на відео для соцмереж, як дівчина викрала диню, поки продавець відвернувся. Правопорушницю розшукали та провели з нею профілактичну бесіду.
<https://www.facebook.com/watch/?ref=saved&v=341488444993278+>

Чому діти крадуть (М. Кравцова)

Автор: Марина Кравцова

Так вийшло, що мені кілька разів довелося зіткнутися з проблемою крадіжок у молодших школярів і підлітків. Зізнаюся чесно, перший раз вислухавши скарги батьків, я злякалася і стала думати, кому б з колег «підкинути» цих проблемних клієнтів. Але професійна цікавість узяла гору над почуттям власної некомпетентності, і я почала збирати необхідні матеріали.

Збирати інформацію довелося буквально по крихтах. Проблема дитячого злочинства мало вивчена психологами, матеріал на цю тему представлений в основному у вигляді розрізнених статей. Особливо мало інформації про такого роду складнощі у поведінці благополучних дітей. Про малолітніх правопорушників, поставлених на облік у поліції, або клієнтів психіатрів (які, до речі, володіють великою кількістю клінічного матеріалу) дещо можна роздобути.

Оскільки ця тема досить актуальна, я хочу запропонувати узагальнений і доповнений психологічний досвід роботи з такими запитами.

Свідчення аморальності?

Дитяче злочинство відноситься до проблем, про які говорити соромно. Батькам найчастіше ніяково говорити на цю тему, їм нелегко зізнатися психологу, що їх дитина здійснила «жахливий» проступок - вкрала гроші або привласнила чужу річ.

Така поведінка дитини сприймається рідними, як свідчення її невиліковної аморальності. «У нас у сім'ї ніхто ніколи нічого подібного не робив!» - часто чуєш від вражених рідних. Мало того, що така дитина ганьбить сім'ю, батьків, її майбутнє представляється виключно кримінальним. Хоча насправді у більшості випадків все не так страшно.

Уявлення про те, що таке «моє» і «чуже», з'являється у дитини після трьох років, коли у неї починає розвиватися самосвідомість. Нікому і в голову не прийде називати злодієм двох-трирічного малюка, що взяв без дозволу чию-небудь річ. Але чим старше дитина, тим імовірніше, що такий її вчинок буде розцінений, як спроба привласнити чуже, іншими словами - як «крадіжка».

Вік дитини є у такій ситуації незаперечним доказом усвідомлення скоєного, хоча це і не завжди правильно. (Відомі випадки, коли діти семи-восьми років не усвідомлювали, що, привласнюючи собі чийось річ, вони порушують загальноприйняті норми, але буває, що і п'ятирічні діти, здійснюючи крадіжку, прекрасно усвідомлюють, що чинять погано.)

Чи можна, наприклад, вважати злодюшкою п'ятирічного хлопчика, який, відчуваючи величезну симпатію до своєї ровесниці, подарував їй всі мамині золоті прикраси? Хлопчик вважав, що ці прикраси так само належать йому, як і його мамі.

Три причини

Освоєння соціальних норм, моральний розвиток дитини відбувається під впливом оточуючих - спочатку батьків, а потім й однолітків. Все залежить від шкали пропонованих цінностей. Якщо батьки вчасно не пояснили своїм дітям різницю між поняттями «своє» і «чуже», якщо дитина росте зі слабкою волею, безвідповідальною, не вміє співпереживати і ставити себе на місце іншого, то вона буде демонструвати асоціальну поведінку.

Якщо у дитини не все гаразд вдома (наприклад, його батьки вічно зайняті, їм немає діла до її проблем та інтересів, вони не приймають її), то дитина буде шукати розради поза сім'єю. Щоб завоювати популярність і повагу однолітків, дитина здатна на багато що. А тут вже - як пощастить, яка компанія попадеться. Дитина, що не отримала у родині навички довірчого спілкування, навряд чи потрапить у сприятливу компанію.

Я умовно виділяю три основні причини дитячого злочинства:

1. Сильне бажання володіти річчю, яка сподобалась, всупереч голосу совісті.
2. Серйозна психологічна незадоволеність дитини.
3. Недолік розвитку моральних уявлень та волі.

Хочеться - перехочеться

На початку навчального року у другому класі сталася НП. У Васі пропала з парти куплена у шкільному буфеті шоколадка. Вася дуже засмутився, тому вчителька визнала за необхідне провести розслідування, під час якого з'ясувалося: з'їв шоколадку Паша. У своє виправдання Паша сказав, що знайшов шоколадку на підлозі та вирішив, що вона нічия. При цьому Паша порушив правило: все знайдене у класі треба віддавати вчителю, якщо самостійно не можеш знайти господаря.

Насправді хлопчик все чудово знав. Він також знав, що Васю марно просити поділитися. Батьки давали Паші гроші лише на обіди і не заохочували самостійні покупки шоколадок, цукерок і жуйок, а Паші так хотілося спробувати таку шоколадку. Він втішав себе думкою, що Вася купить собі нову і взагалі, він і так їсть їх кожного дня.

Напевно, кожен з нас хоч раз у житті відчував сильне бажання привласнити щось, що йому не належить. Скільки ж людей не змогли встояти перед спокусою і скоїли крадіжку - ми ніколи не дізнаємося. Про такі проступки рідко розповідають навіть самим близьким людям.

Такі крадіжки найчастіше не мають наслідків, вони зазвичай не повторюються. Їх відрізняють деякі особливості.

По-перше, вік злочинця може бути різним, подібну крадіжку здатний зробити як дошкільник, так і підліток.

По-друге, дитина чудово розуміє, що скоює поганий вчинок, але сила спокуси так велика, що вона не може встояти.

По-третє, у такої дитини вже достатньо сформовані моральні уявлення, оскільки вона розуміє, що брати чуже не можна. Вона усвідомлює, що, йдучи на поводу у своїх бажань, завдає шкоди іншій людині, але знаходить різні виправдання своєму вчинку.

Така поведінка нагадує поведінку людини, яка забралась у чужий сад, щоб з'їсти трохи фруктів: «З'їм кілька яблук, від господаря не убуде, а мені ну дуже хочеться». При цьому людина не вважає, що робить щось негоже. Їй, звичайно, було б дуже ніяково, якщо б її застали «на місці злочину». І, швидше за все, їй неприємна думка, що хтось ось так само може зазіхнути на її власність.

Реакція на травму

Найбільш серйозний привід для занепокоєння дає дитина, яка періодично краде гроші або речі, що належать її рідним чи близьким друзям родини. Найчастіше крадіжки такого роду здійснюють підлітки та молодші школярі, хоча витоки такої поведінки можуть перебувати у ранньому дитинстві.

Зазвичай у процесі розмови з батьками з'ясовується, що у ранньому дитинстві дитина вже здійснював крадіжку, але тоді з нею «розібралися» домашніми засобами (на жаль, часто дуже принизливими для дитини). І тільки у підлітковому віці, коли крадіжка починає виходити за межі сім'ї, батьки розуміють, що ситуація виходить з-під контролю, і звертаються за допомогою до психолога.

Дослідження психолога Е. Х. Давидової, проведені у сім'ях дітей, які здійснюють крадіжки, показали, що *крадіжка - це реакція дитини на травмуючі обставини життя*.

Мій власний досвід підтверджує, що у сім'ях дітей, які здійснюють крадіжки, спостерігається емоційна холодність між родичами. Дитина з такої сім'ї або відчуває, що її не люблять, або в ранньому дитинстві пережила розлучення батьків, і, хоча стосунки з батьком зберігаються, він бачить відчуженість, навіть ворожість між батьками.

Якщо складати психологічний портрет дитини, які здійснюють крадіжки, то перш за все звертає на себе увагу її доброзичливість по відношенню до оточуючих та її відкритість. Така дитина готова дуже багато та відверто розповідати про себе (природно, про крадіжки у наших розмовах мова не заходила).

З'ясовується, які це невпевнені у собі, вразливі діти, наскільки вони потребують підтримки та емоційного прийняття з боку близьких. У цьому основна проблема, адже своєю поведінкою такі діти навпаки все далі та далі відштовхують від себе оточуючих, налаштовують їх проти себе.

Найбільше рідних злить та дратує те, що дитина, яка вчинила проступок, наче не розуміє, що вона зробила, заперечує та поводить себе, начебто нічого не відбулось. Така її поведінка викликає у дорослих праведний гнів: вкрав - покайся, проси пробащення, і тоді ми будемо намагатися налагодити стосунки.

У результаті між нею та близькими виростає стіна, дитина представляється їм монстром, не здатним до каяття.

Такі крадіжки не мають на меті не збагачення, ні помсти. Найчастіше дитина майже не усвідомлює, що вона зробила. На розлучене питання рідних: «Навіщо ти це зробила?», вона абсолютно щиро відповідає: «Не знаю».

Одне ми не можемо зрозуміти: крадіжка - крик про допомогу, спроба достукатися до нас.

Спосіб самоствердження

Крадіжка може бути способом самоствердження, що теж є свідченням неблагополуччя дитини. Вона таким чином хоче звернути на себе увагу, завоювати прихильність кого-небудь (різними частуваннями або красивими речами).

Е. Х. Давидова зазначає, що умовою щастя такі діти називають хороше ставлення до них батьків, хороше ставлення до них у класі, наявність друзів і матеріального достатку.

Наприклад, маленька дитина, яка вкрала вдома гроші та купила на них цукерок, роздає їх іншим дітям, щоб таким чином купити любов, дружбу, хороше ставлення. Дитина підвищує власну значущість або намагається звернути на себе увагу оточуючих єдиною можливістю, на його думку, чином.

Не знайшовши підтримки і розуміння у сім'ї, дитина починає красти поза родиною. Створюється відчуття, що вона робить це на зло вічно зайнятим і незадоволеним батькам або мстить більш благополучним одноліткам.

Одна восьмирічна дівчинка постійно ховала і викидала речі свого молодшого брата. Вона робила це тому, що у родині явно надавали перевагу молодшому сину й покладали на нього великі надії, а вона, хоч і вчилася дуже добре, проте не змогла стати кращою у класі. Дівчинка замкнулася у собі, у неї не було близьких стосунків ні з ким у класі, а єдиним другом став її ручний шур, якому вона довіряла всі свої прикраси та радості. Причинами її крадіжок були батьківська холодність по відношенню до неї і, як наслідок цього, ревності та бажання помститися батьківському улюбленцю - молодшому брату.

Важкий випадок

Хочу розповісти про два випадки зі своєї практики, в яких мені так і не вдалося майже нічого зробити.

Восьмирічний хлопчик крав у однокласників іграшки та гроші, які «погано лежали». Але він не користувався ними, а ховав у затишному місці, яке потім було виявлено вчителем. Така його поведінка була схожа на помсту так, начебто він хотів покарати оточуючих його людей.

У процесі психологічної роботи з ним і його сім'єю з'ясувалося, що вдома у хлопчика не все благополучно. Відносини у родині були холодні, відчужені, практикувалися фізичні покарання. Хлопчик не міг розраховувати на підтримку у важкій ситуації, навіть раділи його успіхам формально: відповідає стандартам - і добре. Всі заохочення зводилися до матеріальних, давалися гроші або купувалася яка-небудь річ.

Відносини між батьками були напруженими, мабуть, з частими конфліктами, взаємними звинуваченнями. Старшу сестру (до речі, дуже обдаровану) ні тато, ні мама не любили, вважаючи її причиною своєї невдалого сімейного та професійного життя.

Це дала зрозуміти мені мама, яка сказала під час однієї з бесід: «Якби не вона, я б не стала жити з цією людиною, а зайнялася б цікавою справою».

Хлопчик був дуже здібний, начитаний, спостережливий, але непопулярний. У класі у нього був один приятель, по відношенню до якого хлопчик займав домінуючу позицію: придумував, у що їм грати, чим займатися, в іграх був головним.

Взагалі, було схоже, що дитина не вміє спілкуватися на рівних. Йому не вдавалося завести дружбу з однолітками, не було ні довіри, ні любові у стосунках із вчителями.

Відчувалося, що він тягнеться до людей, що йому самотньо, але він не вміє будувати теплі, довірчі відносини. Все будувалося на основі страху, підпорядкування. Навіть з сестрою вони були союзниками у протистоянні батьківської холодності, а не люблячими родичами.

Крадіжки вдома він здійснював, щоб досадити батькам, а у класі, щоб зробити погано оточуючим, щоб не одному йому було погано...

Про інший випадок мені розповіла вчителька.

У другому класі у хлопців почало пропадати навчальне приладдя (ручки, пенали, підручники), знаходились вони у портфелі хлопчика, який серед учителів мав репутацію хулігана з-за своєї поганої поведінки, але мав популярність серед однокласників.

Найцікавіше, що він сам виявляв зниклі речі у себе у наплічнику і з непідробним подивом повідомляв про знахідку оточуючим. На всі запитання він відповідав з щирим подивом, не розуміючи, як ці речі опинилися у нього. Навіщо було цьому хлопчикові красти у хлопців речі, а потім прикидатися здивованим, виявивши їх у себе? Вчителька не знала, що й подумати.

Одного разу, коли всі хлопці були на фізкультурі, вона, зазирнувши у порожній клас, побачила таку картину. Звільнена від фізкультури дівчинка збирала з парт різні речі і ховала їх у портфель до цього хлопчика.

Дівчинка, наймолодша у класі, поступила в школу як вундеркінд, але вже на початку першого класу почала відчувати великі труднощі у навчанні. Батьки зайняли позицію, що «навчання не найголовніше», і вважали, що вчителі, надмірно чіпляються до їх дочки.

Стосунки у класі у дівчинки теж не склалися, вона претендувала на головні ролі, але авторитету в однокласників не мала, часто сварилася з ними. Вчителів боялася і говорила їм, що забула зошит або щоденник, коли їй загрожувала погана оцінка.

Про мотиви такого злодійства можна тільки здогадуватися. Можливо, оскільки правду про ці загадкові зникнення знала лише вона, ця таємниця робила її більш значущою у власних очах. Заразом вона мстила тому хлопчику, який, незважаючи на кульгаву дисципліну й проблеми з вчителями, був успішний і у навчанні, і у дружбі. «Підставляючи» його, вона, мабуть, сподівалася зганьбити хлопця в очах оточуючих.

Для мене ці випадки виявилися найбільш складними, тому що батьки були готові змінювати щось у дитині, але не бажали визнавати необхідність змінити свої відносини та змінюватися самим.

Все, що змогли зробити для цих дітей вчителі та психологи, зневірившись достукатися до батьків, постаратися забезпечити доброзичливе ставлення до них зі свого боку і допомогти їм уникати конфліктів з однокласниками, підвищити їх статус.

Прогалини у вихованні

Хочу відзначити, що всі діти, про яких я розповідаю, справляли враження несамотійних, інфантильних, у всьому контрольованих батьками.

Можливо, всіх злодюжок відрізняє недостатній розвиток волі. Але, якщо описані категорії дітей розуміли, що роблять щось негоже, то деякі діти присвоюють собі чуже, навіть не замислюючись ні про те, як це виглядає в очах оточуючих, ні про наслідки. Вони беруть ручки, які їм сподобалися, пригощаються без дозволу чужими цукерками. Здійснюючи «крадіжки», діти не ставлять себе на місце «жертви», не уявляють собі її почуття, на відміну від дитини, що мститься крадіжкою своїм «кривдникам».

Подібна поведінка дітей є наслідком серйозної прогалини в їх моральному вихованні. Дитині з ранніх років треба пояснювати, що таке чужа власність, що без дозволу брати чужі речі не можна, звертати її увагу на переживання людини, що втратила щось.

Дуже корисно розбирати разом з дитиною різні ситуації, пов'язані з порушенням або дотриманням моральних норм. Наприклад, моя практика показує, що на дітей 6-7 років сильне враження справляє оповідання М. Носова «Огірки». Нагадаю зміст цього оповідання.

Хлопчик-дошкільник поцупив з колгоспного поля огірки за компанію зі своїм старшим приятелем. Приятель, проте, огірки додому не поніс, оскільки побоювався покарання, а віддав їх всі хлопчикові. Мама хлопчика дуже розсердилась на сина і звеліла віднести огірки назад, що той після довгих коливань і зробив. Коли хлопчик віддав огірки охоронцю й дізнався, що немає нічого страшного у тому, що один огірок він з'їв, йому стало дуже добре й легко на душі.

Саме на можливість виправити скоєне, на необхідність нести відповідальність за свої вчинки, на муки совісті та на полегшення, що виникало в результаті розв'язання проблеми, слід звертати особливу увагу дитини.

До речі, у цьому ж оповіданні піднімається ще одна проблема. Коли мама велить синові повернути огірки, той відмовляється, бо боїться, що його застрелить сторож. На що мама говорить, що хай краще у неї ніякого сина не буде, ніж син - злодій.

На мій погляд, така «шокова терапія» не завжди настільки ефективна і є досить небезпечною у випадку з емоційно збудливими дітьми. Залишаючи дитину один на один з проступком, відрікаючись від неї, ми можемо тільки посилити проблему, викликавши замість каяття і бажання виправитися відчай і бажання залишити все як є або зробити ще гірше.

«Не спійманий - не злодій»

Однокласниці Маша, Катя й Олена з паралельного класу розглядали магніти для дошки на столі вчителя. Потім вони пішли грати. Через деякий час вихователька продовженої групи почула, що дівчата про щось сперечаються. Виявилося, що Маша і Катя побачили в руках в Олени великий магніт. Вони вирішили, що Олена забрала цей магніт зі столу їх вчительки.

Вихователька попросила Олену показати магніт, та відмовилася, мотивуючи це тим, що це її власна річ. Вихователька наполягала, що якщо дівчинка не покаже магніт, значить, вона його вкрала з вчительського столу.

Маша з Катею теж кричали, що Олена магніт вкрала. Дівчинка відмовлялася показувати свій магніт, плакала. У неї почалася істерика. Виручила її класна керівниця, яка доброзичливим тоном заспокоїла Олену та з'ясувала, нарешті, що магніт дійсно належить дівчинці. Свою наполегливість вихователька пояснила нелегким характером Олени, яка вічно порушує дисципліну, з усіма свариться, дуже вперта.

На мій погляд, і батьки, і вчителі, і вихователі повинні завжди виходити з правила: ніколи не звинувачуйте дитину у крадіжці, навіть якщо крім нього це зробити було більше нікому (виняток - коли ви застали дитину на місці злочину, але й у цьому випадку вибирайте вислови).

Іноді навіть однієї розмови на цю тему достатньо, щоб зародити у дитині комплекс неповноцінності, який буде отруювати їй життя.

Одного разу я працювала з тринадцятирічною дівчинкою. Її близькі були впевнені, що вона краде гроші у вітчима. Виявилося, що всі крадіжки здійснював брат вітчима, що намагається звалити провину на дівчинку (він навіть інсценував пропажу грошей зі своєї кишені). І рідні вірили, що винна дівчинка, тому що в п'ятирічному віці вона вкрала у мами гроші і накупила на них частувань своїм друзям.

Але одного разу справжній злодій все-таки прорахувався, все розкрилося. Дівчинка була «реабілітована» в очах рідних. Однак по відношенню до дитячої душі закон «краще пізно, ніж ніколи» не працює. І ніхто не може сказати, яка непоправна шкода була нанесена особистості підлітка несправедливими звинуваченнями, ситуацією, коли все, крім мами (що, правда, вже чимало), були налаштовані проти дитини, не вірили їй.

На шляху засудження і покарання

І не тільки можливість несправедливого обвинувачення повинна утримувати дорослих від «називання речей своїми іменами». Згадайте хлопчика з оповідання «Огірки», про якого ми вже говорили. Мабуть, найстрашнішим для нього був не мамин гнів, не страх перед сторожем і його рушницею, а усвідомлення того, що він зробив щось таке, через що мама його більше не любить.

Добре хоч мама залишила йому можливість спокутувати свою провину, інакше вплив відчаю і безвиході був би згубним для дитячої душі. Це зруйнувало б його впевненість у собі, створило у дитини почуття власної порочності.

Працювати з такою дитиною вкрай складно, і ця рана ніколи не може затягнутися. До речі, самі діти в процесі обговорення оповідання висловлювали думку, що мама поступила правильно, на її місці вони вчинили б так само. Подібна категоричність свідчить про те, що, потрапивши у подібну ситуацію, вони будуть щиро думати, що більше не заслуговують батьківської любові.

Йдучи по шляху засудження і покарання, батьки тим самим закріплюють за дитиною репутацію злодія. Навіть якщо вчинок був разовим, рідні вже бачать на дитині печатку порочності, у кожній її витівці та невдачі їм ввижається зловісний відблиск минулого. Вони очікують, що далі буде ще гірше, і варто дитині оступитися, як вони майже з полегшенням вигукують: «Ось воно, будь ласка! Ми знали, що так все і буде, чого ще можна від неї чекати?!»

Створюється враження, що дитину як би підштовхують до протиправної поведінки. Маленька людина, що потрапила у ситуацію нерозуміння і неприйняття, може озлобитися, її крадіжки можуть вже мати зовсім інший - кримінальний сенс.

Спочатку це буде спроба помститися кривдникам, відчувати свою перевагу над ними, а потім вже може стати і засобом задоволення матеріальних потреб.

Як утриматися від крадіжки?

Причини або міркування, які змушують дитини утриматися від крадіжки, по всій ймовірності, повинні бути прямо протилежними тим, що спонукають її до скоєння крадіжки. Красти не будуть, по-перше, ті діти, у яких у достатній мірі розвинені воля та моральні уявлення. По-друге, ті, хто вміє стримувати свої бажання. По-третє, емоційно благополучні діти.

Дуже часто можна почути думку, що більшість людей утримується від правопорушень (у тому числі й крадіжки) тільки з-за страху перед неминучим покаранням. Мені здається, що це не єдина причина.

Я запропонувала учням перших і других класів послухати розповідь про хлопчика Вітю, якого інший хлопчик, Тимко, кликав красти яблука у сусіда (для якого продаж цих яблук була основним засобом прогодувати сім'ю).

На очах у Віті Тимка жорстоко карають, але він знову лізе у сад і знову кличе Вітю з собою. Вітя дуже хоче спробувати яблук, але не наважується піти з Тимком.

Потім я питала у дітей: чому Вітя не йде красти яблука? 27% опитаних сказали, що Вітя побоявся покарання, 39% - що співчував тому, кого збиралися обікрати, 34% вказали на моральні міркування (Віті соромно, він знає, що красти недобре, і т. д.).

Результати цього невеликого опитування (всього відповіли 40 учнів) показують, що страх відплати не є єдиною і значущою причиною, що утримує від вчинення крадіжки навіть 7-8-річних дітей.

В улюбленій мною у дитинстві казці «Айболить» папуга Карудо викрав у Бармалея ключ від в'язниці, щоб врятувати своїх друзів. На мій дитячий погляд - вчинок, пов'язаний з ризиком і викликає захоплення. Ставши дорослішою людиною, ми можемо зрозуміти і виправдати того, хто вчиняє крадіжку від безвиході, заради порятунку своїх близьких (наприклад, від голоду).

Але ні обстеження чужих сумок і кишень, ні спроби нажитися за чужий рахунок виправдані нами бути не можуть. Все це треба бути готовим пояснити своїм дітям.

Але найважливіше - який приклад ми подаємо своєю поведінкою. Перші й найголовніші уроки моралі дитина отримує у сім'ї, спостерігаючи за поведінкою близьких. Про це завжди треба пам'ятати.

Від цього не втекти

Наостанок мені хотілося б торкнутися ще одного важливого моменту, пов'язаного з проблемою крадіжок.

Крадіжка - це таке явище нашого життя, з яким дитині рано чи пізно доведеться зіткнутися, як би ми ні намагалися захистити її від подібних неприємностей. Або її обрахують у магазині, або стягнуть що-небудь з кишені, або покличуть у сусідський сад за яблуками. І кожен батько/мати повинен бути готовий до питання: «Чому цього робити не можна? Чому інші так роблять - і нічого?»

Ставши жертвою злодюжок вперше, малюк може дуже болісно переживати це. Він буде вважати себе винним у тому, що сталося, йому буде дуже неприємно, навіть огидно (багато хто з тих, кого обікрали, говорили про почуття бридливості, як основної реакції на те, що з ними сталося).

Дитина може навіть перестати довіряти людям, у всіх незнайомих їй будуть вживатися злодії. Вона може захотіти відплатити оточуючим тим же, для неї це стане своєрідною помстою.

Поясніть дитині, що погані люди зустрічаються скрізь. (Особисто для мене було шоком, коли мене обікрали в Бібліотеці ім. Леніна, потім мені сказали, що там це звичайне явище).

Обговоріть у сім'ї проблему крадіжок, висловіть своє ставлення до цього, навчайте дітей берегти своє майно.

Дитину необхідно вчити не тільки поваги до чужої власності, але й пильності. Вона повинна знати, що не всі люди вважають чуже недоторканим.

Поради батькам

Як поводитися, якщо ви підозрюєте дитину у крадіжці?

Якщо дитина «не спіймана за руку», незважаючи ні на які підозри не поспішайте її звинувачувати. Пам'ятайте про презумпцію невинуватості.

Будьте гранично обережні, проявляйте чуйність, адже перед вами не злодій-рецидивіст, а дитина. Від вас залежить, якою вона виросте. Поспішивши, давши волю своєму обуренню, ви можете зіпсувати дитині життя, позбавити її впевненості у праві на добре ставлення оточуючих, а тим самим і впевненості у собі.

Деякі батьки спересердя б'ють дітей по руках, примовляючи, що у давнину крадіям відрубували руку, погрожують у наступний раз здати їх до поліції. Це озлобляє дітей, створює відчуття власної порочності.

Розділіть з дитиною відповідальність, допоможіть їй виправити становище, а про такі радикальні заходи нехай вона дізнається з книг і радіє, що її батьки у біді точно не залишать.

Дайте дитині зрозуміти, як вас засмучує те, що відбувається, але намагайтеся не називати інцидент «крадіжкою», «злочином». *Спокійна бесіда, обговорення ваших почуттів, спільний пошук вирішення будь-якої проблеми краще з'ясування стосунків.*

Постарайтеся зрозуміти причини такого вчинку. Можливо, за фактом крадіжки криється якась серйозна проблема. Наприклад, дитина взяла гроші вдома, тому що з неї вимагають «борг», а їй соромно у цьому зізнатися, або вона втратила чийсь річ, і цю втрату потрібно відшкодувати...

Спробуйте разом з дитиною знайти вихід з ситуації, що склалася. Пам'ятайте - це має бути спільне рішення, а не ваш наказ.

Вкрадену річ необхідно повернути власнику, але не примушувати дитину робити це самотійно, можна піти разом з ним. Вона повинна відчувати, що кожна людина має право на підтримку.

Якщо ви впевнені, що дитина взяла річ, але їй важко у цьому зізнатися, підкажіть їй, що предмет можна непомітно покласти на місце. Наприклад, для маленьких дітей підійде наступний хід: «У нас вдома, мабуть, завівся домовик. Це він потягнув те-то. Давай поставимо йому частування, він подобришає і поверне нам пропажу».

Взагалі, *залишайте дитині шляхи до відступу*. Психолог Ле Шан радить: виявивши у дитини чужу іграшку, яку вона стягнула у приятеля, але стверджує, що вона була їй подарована, потрібно сказати дитині наступне: «Я можу уявити, як сильно тобі захотілося ляльку, якщо ти дійсно повірила, що тобі її подарували».

Причиною крадіжки може бути не тільки спроба самоствердитися або слабка воля, але і приклад друзів, так зване злочинство «за компанію».

У молодшому віці дитині часто досить пояснити, що вона чинить недобре, і захистити від спілкування з дітьми, які підбивають її на погані вчинки.

У підлітковому віці все набагато серйозніше. Дитина сама вибирає собі друзів, і ваші запевнення, що вони їй не підходять, можуть призвести до прямо протилежної дії. Підліток віддалиться від вас і почне приховувати, з ким і як він проводить час.

Крім того, вчинення крадіжок у певних компаніях підвищує авторитет в очах товаришів.

Необхідно знати всіх друзів своєї дитини, особливо якщо ви побоюєтеся негативного впливу з їх боку. Запрошуйте їх додому, по можливості познайомтеся з їх батьками.

Найголовніше - ненав'язливо створіть прийнятне коло спілкування для дитини. Про це треба подбати, поки вона ще маленька. Це можуть бути діти ваших друзів, її однокласники, якийсь клуб, гурток, секція - словом, будь-яке товариство, що об'єднує людей зі схожими інтересами, які доброзичливо ставляться один до одного.

Кілька слів про профілактику

Довірча бесіда - найкраща профілактика можливих ускладнень. Обговоріть проблеми дитини, розкажіть про свої. Особливо добре буде, якщо ви поділіться власними переживаннями, розповісте, які почуття ви відчували у подібній ситуації. Дитина відчує ваше щире бажання зрозуміти її, дружню живу участь.

Її активність добре б спрямувати «у мирне русло»: з'ясуйте, що насправді цікавить вашу дитину (заняття спортом, мистецтвом, збирання якої-небудь колекції, книги, фотографування тощо). Чим раніше ви це зробите, тим краще. Людина, життя якої наповнене цікавими для неї заняттями, відчуває себе більш щасливою та потрібною. Їй немає потреби привертати до себе увагу, у неї обов'язково з'явиться хоч один друг.

Дитину треба навчити співпереживати, думати про почуття оточуючих. Треба познайомити її з правилом: «Роби так, як хочеш, щоб поступали з тобою», і пояснити сенс цього правила на прикладах із власного життя.

Дитині необхідно нести відповідальність за когось чи щось у родині - за молодшого брата, за наявність у будинку свіжого хліба, за поливання квітів і неодмінно, починаючи з 7-8 років, за

власний портфель, стіл, кімнату та т. п. Поступово передавайте їй справи, діліться з нею відповідальністю.

Найбільшу тривогу викликають випадки крадіжок, що виходять за межі дому або такі, що неодноразово повторювались. А з усіх вікових категорій найбільш небезпечний підлітковий вік.

Коли дитина часто краде, це переростає у погану звичку. Якщо вона краде за межами сім'ї - це вже потурання своїм порочним бажанням. Якщо краде дитина старшого віку - це риса характеру.

Дитячі проблеми на тлі наших дорослих часто виглядають смішними, надуманими, не вартими уваги, але дитина так не думає. Для неї дуже багато ситуацій можуть здаватися безвихідними. Пам'ятайте про це і частіше згадуйте своє дитинство і свої дитячі проблеми, подумайте, як на її місці вчинили б ви. Дитина повинна знати, чи може вона розраховувати на вашу увагу і розуміння, співчуття і допомогу.

Джерело: <http://psychologis.com.ua/-1-206.htm>

ДИТИНА КРАДЕ! ЩО РОБИТИ?

Для батьків завжди є шоком, що їхня дитина вкрала чийсь іграшку, або витягла гроші з маминого гаманця. «Адже ми — нормальна сім'я! Як це могло статися?». Але дитячі крадіжки мають іншу природу, ніж у дорослих, і стаються у звичайнісіньких сім'ях, жодних чином не пов'язаних з криміналом. Що ж робити? Розгляньмо на прикладах типові причини дитячих крадіжок та методи їхнього усунення.

А що, не можна було?

Чотирирічному хлопчикові так сподобалася дівчинка, що він подарував їй матусині золоті прикраси. Жодного злого умислу тут, певна річ, не було — малюк ще не відділяв себе від мами, а її речі від своїх речей; підсвідомо він усі речі вдома вважав «своїми».

Інший малюк виніс велику суму «зелених» купюр у дитсадок, погратися з друзями. Він бачив, що дорослі дуже радіють цим кольоровим фантикам, і вирішив зробити приємне своїм приятелям. Хлопчик і гадки не мав про справжню вартість купюр!

Причиною подібних крадіжок є недостатня розвиненість емпатії та моральних настанов — дитина не розуміє, що вчинок поганий і наскільки. Хоче якусь річ і не уявляє, як це комусь неприємно. Що друг чи подруга дуже засумує, якщо не знайде улюбленої іграшки; що працівники магазину зазнають збитків через зниклий кіндер-сюрприз.

Не зміг утриматися

У старшому дошкільному та молодшому шкільному віці дитина вже розуміє, що є свої та чужі речі, і що інша людина сумує, втративши цінну річ. Але однокласниця Маринка приносить до школи дивовижний яскравий олівець, який їй привезли аж з Італії, і всім показує. Спокуса величезна, і на черговій перерві олівець зникає. Знаходить його мама Тетянки у портфелі доньки.

Це історія про недостатню розвиненість волі — дитина розуміє, що скоює погано, але бажання таке сильне, що не в змозі втриматися.

Причиною є гіперопіка батьків, несамостійність дитини. Для тренування сили волі дитина повинна мати змогу сама планувати свій вільний час, обирати у дозволених межах їжу та одяг. Добре, коли у дитини є хатні обов'язки, коли вона піклується про кімнатну тварину.

Зворотній бік контролю

У Миколи на перерві зникла шоколадка, просто з парти. Учителька провела розслідування і з'ясувала, що шоколадку з'їв Петро. Батьки Петра давали йому гроші лише на обід і були категорично проти, щоб дитина купувала жуйки, цукерки тощо. Шоколадку так хотілося скуштувати, але Микола не погоджувався ділитися...

Занадто суворий контроль, фактична відсутність власних кишенькових грошей і негнучкість батьків призвели до такої сумної історії. Ще один приклад: дівчинка поцупила гроші у батьків, бо вони вважали, що косметика — це щось непотрібне, але ж їй так хотілося виглядати гарною поміж однокласницями... У цьому випадку до крадіжки призвела також саме нездатність батьків шукати компроміси, неготовність надати дитині волю у якихось питаннях.

Хочу мати друзів!

У другому класі хлопчик раптом приніс цукерки і почав усіх пригощати. Виявилося, що гроші на ці цукерки він потайки поцупив з батьківського гаманця... На такий відчайдушний крок його штовхнула відсутність друзів. Він намагався завоювати популярність, і отримував увагу — поки цукерки не закінчилися.

До матеріальної крадіжки призводить незадоволеність духовних потреб, в цьому випадку відсутність друзів. Природно, що батькам слід допомогти дитині знайти друзів у нормальний спосіб.

Травма

Коли дитина свідомо краде гроші у батьків, цілком розуміючи, як це негарно, це, мабуть, найтяжчий випадок. Досліди психологів доводять, що це наслідок емоційної холодності, відчуженості членів сім'ї. Систематичні крадіжки дитини, підлітка до 13 років — це симптом негараздів, і справа не в тому, що дитина невихована, а в тому, що батькам потрібно попрацювати над собою.

Дії у разі крадіжки

1. Якщо дитину підозрюють у крадіжці, але ви не спіймали її «на гарячому», не кваптеся зі звинуваченнями. Пам'ятайте про презумпцію невинуватості. Навіть малі діти здатні підкидати одне одному вкрадене, або банально загубити річ.
2. Якщо дитина справді щось поцупила, не кваптеся сварити її чи погрожувати — перед вами не рецидивіст, а все ще дитина. Патетичні скрики «Як ти міг?», а тим паче фізичні покарання ніяк не поліпшать ситуацію: залякування не є і ніколи не було основою гарної поведінки.
3. Зважаючи на наведені вище приклади, поміркуйте про причини вчинку дитини. Дізнайтеся, чому вона так учинила, що відчувала, чому не попрохала річ чи суму грошей, а вирішила вкрати.
4. Обговорюйте ситуацію з дитиною віч-на-віч, без сторонніх. Публічне приниження — не метод виховання, воно лише озлоблює.
5. Розкажіть дитині, як ви засмучені її вчинком, а також про почуття людей, які загубили річ. Не варто акцентувати уваги на злочинності, краще запропонуйте разом поміркувати, як виправити сумну ситуацію. Допоможіть дитині у роздумах зробити правильний висновок.

6. Тепер дитині необхідно виправити ситуацію: повернути речі, компенсувати гроші. Допоможіть їй зробити це, наприклад, якщо дитина боїться йти повертати речі, підіть з нею.

<https://www.4mamas-club.com/porady/ditina-krade-shho-robiti/>